

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 9. maijā

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Jānis Neimanis un Anita Rodiņa, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 79/2022),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Latvijas Kriminālkodeksa (turpmāk – Kriminālkodekss) 38. panta pirmo daļu, 99. panta 6. un 10. punktu (redakcijā, kas bija spēkā no 1995. gada 1. novembra līdz 1999. gada 1. aprīlim), 139. panta pirmo daļu (redakcijā, kas bija spēkā no 1995. gada 1. novembra līdz 1999. gada 1. aprīlim) un 204. panta otro daļu (redakcijā, kas bija spēkā no 1998. gada 11. februāra līdz 1999. gada 1. aprīlim) (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 94. pantam;

1.2. atzīt Vidzemes apgabaltiesas 1998. gada 20. februāra spriedumu lietā Nr. K-33/02 (turpmāk – 1998. gada 20. februāra spriedums) par spēkā neesošu no 1999. gada 1. aprīļa;

1.3. piešķirt Pieteikuma iesniedzējam atlīdzinājumu par pretlikumīgu 1998. gada 20. februāra sprieduma izpildi;

1.4. lemt par valsts nodrošinātas juridiskas palīdzības piešķiršanu Pieteikuma iesniedzējam Satversmes tiesas procesā, ja Satversmes tiesa konstatēs, ka konstitucionālajā sūdzībā ietvertajā juridiskajā pamatojumā ir trūkumi.

2. Kriminālkodeksa 38. panta pirmā daļa noteica: ja kāda persona atzīta par vainīgu divu vai vairāku noziegumu izdarīšanā, kuri paredzēti krimināllikuma dažādos pantos, un ja tā ne par vienu no šiem noziegumiem nav notiesāta, tiesa, noteikusi sodu atsevišķi par katru noziegumu, galīgi nosaka sodu pēc to kopības, vai nu ietverot vieglāko sodu smagākajā, vai arī pilnīgi vai daļēji saskaitot piespriestos sodus tajās robežās, kādas noteiktas likuma pantā, kas paredz smagāko sodu.

Kriminālkodeksa 99. panta 6. punkts paredzēja, ka par slepkavību, ja tā izdarīta ar sevišķu cietsirdību vai vairāku personu dzīvībai bīstamā veidā, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no desmit līdz divdesmit gadiem un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem vai ar mūža ieslodzījumu, vai ar nāves sodu.

Kriminālkodeksa 99. panta 10. punkts noteica, ka par slepkavību, ja pēc tās izdarīta liķa apgānīšana, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no desmit līdz divdesmit gadiem un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem vai ar mūža ieslodzījumu, vai ar nāves sodu.

Kriminālkodeksa 139. panta pirmā daļa paredzēja, ka par svešas mantas slepenu vai atklātu nolaupīšanu (zādzība) soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar naudas sodu līdz četrdesmit minimālajām mēnešalgām.

Savukārt Kriminālkodeksa 204. panta otrā daļa noteica, ka par ļaunprātīgu huligānismu, tas ir, par tām pašām darbībām, ja tās pēc sava satura ir sevišķi ciniskas vai bezkaunīgas, vai ir saistītas ar pretošanos varas pārstāvim vai sabiedrības pārstāvim, kas pilda sabiedriskās kārtības sargāšanas pienākumus, vai citiem pilsoņiem, kas vērsas pret huligāniskām darbībām, kā arī, ja tās izdarījusi persona, kas agrāk sodīta par huligānismu, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas kompetence ir noteikta Satversmes 85. pantā, kā arī Satversmes tiesas likuma 1. un 16. pantā. Satversmes tiesas likuma 16. pantā ir izsmeļoši uzskaitītas Satversmes tiesā izskatāmās lietas.

4.1. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to šā lēmuma 1.1. apakšpunktā norādītais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

4.2. Atbilstoši Satversmē un Satversmes tiesas likumā noteiktajai kompetencei Satversmes tiesai nav paredzētas tiesības izvērtēt vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu tiesiskumu vai pārvērtēt vispārējās jurisdikcijas tiesas veikto tiesību normu interpretāciju un piemērošanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 7. punktu un 2009. gada 3. jūnija sprieduma lietā Nr. 2008-43-0106 12. punktu*). Tāpat Satversmes tiesai ar likumu nav piešķirta kompetence atzīt par spēkā neesošiem vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumus.

Līdz ar to Satversmes tiesai nav piekritīgs šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādītais prasījums.

4.3. Tiesisko pamatu un kārtību, kādā personai atlīdzina iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas vai nepamatotas rīcības dēļ kriminālprocesā nodarīto zaudējumu un nemantisko kaitējumu, reglamentē Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likums.

Tādējādi Satversmes tiesai nav piekritīgs arī lēmuma 1.3. apakšpunktā norādītais prasījums.

4.4. Saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 21. pantu iesniegumus par juridisko palīdzību izskata Juridiskās palīdzības administrācija. Tā pieņem lēmumus par juridiskās palīdzības piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt un paziņo lēmumu iesniedzējam, kā arī šajā likumā noteiktajos gadījumos norīko juridiskās palīdzības sniedzēju.

Līdz ar to šā lēmuma 1.4. apakšpunktā norādītais prasījums nav Satversmes tiesas kompetencē.

5. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts noteic: izskatot pieteikumu, kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Pieteikuma iesniedzējs iepriekš ir vērsies Satversmes tiesā ar pieteikumu, lūdzot atzīt Kriminālkodeksa normas, ar kurām pamatots 1998. gada 20. februāra spriedums, par neatbilstošām Satversmes 94. pantam (pieteikums Nr. 153/2021). Izskatot minēto pieteikumu, Satversmes tiesas 2. kolēģija 2021. gada 25. augustā pieņēma lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. un 3. punktu. Kolēģija konstatēja, ka citstarp pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktajām prasībām. Proti, pieteikumā norādītais prasījums bija neskaidrs, kā arī nebija identificējama tā tiesību norma, kuras atbilstība Satversmei būtu izskatāma Satversmes tiesā (*sk. Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2021. gada 25. augusta lēmuma par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 153/2021 5. punktu*).

Izskatāmajā pieteikumā ir mainījies prasījuma formulējums, proti, Pieteikuma iesniedzējs lūdz izvērtēt konkrētu Kriminālkodeksa normu satversmību. Turklāt pieteikumā ietverti jauni apsvērumi par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 94. pantam.

Tādējādi izskatāmajā pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, un kolēģijai no

jauna jāpārbauda izskatāmā pieteikuma atbilstība Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietvertu pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa minēto uzskatu juridiski pamatot.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka ar 1998. gada 20. februāra spriedumu Pieteikuma iesniedzējs atzīts par vainīgu vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā un viņam kā galīgais sods pēc noziedzīgu nodarījumu kopības noteikts mūža ieslodzījums. Savukārt 1999. gada 1. aprīlī Kriminālkodekss esot zaudējis spēku un spēkā stājies Krimināllikums. Pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, soda izpilde, kas pamatota ar spēku zaudējuša likuma normām, ir pretlikumīga. Tādējādi 1998. gada 20. februāra sprieduma izpilde un Pieteikuma iesniedzēja turēšana ieslodzījumā aizskarot viņam Satversmes 94. pantā ietvertās tiesības uz brīvību.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*). Turklāt Satversmes tiesa ir atzinusi, ka jāpastāv tiešai saiknei starp personas pamattiesību aizskārumu un pieteikumā

apstrīdēto normu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu*).

Pieteikumā ir sniegts faktisko apstākļu izklāsts un citētas tiesību normas, kā arī pausts Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par 1998. gada 20. februāra sprieduma spēkā esamības un izpildes likumību. Tomēr pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kādā veidā apstrīdēto normu neatbilstība Satversmes 94. pantam rada Pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu. Proti, nav gūstams apstiprinājums tam, ka konkrētajā situācijā tieši minētās normas pašas par sevi radītu Pieteikuma iesniedzējam Satversmes 94. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējs pēc būtības vēlas panākt likumīgā spēkā esoša tiesas sprieduma, kas pamatots ar tiesību normām, kas bija spēkā attiecīgās krimināllietas iztiesāšanas laikā, pārskatīšanu vai atcelšanu. Tomēr šādi apsvērumi nevar būt par pamatu lietas ierosināšanai Satversmes tiesā, jo, kā jau norādīts iepriekš, Satversmes tiesas kompetencē neietilpst vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu pārskatīšana vai atcelšana.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. un 3. punktu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 79/2022).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš